

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Er jeg god nok?
Am I good enough?

Av Aarani Asokumar

Kandidatnummer: 22

Barnehagelærer

Avdeling for lærerutdanning og idrett

Sigrid Bøyum

03.01.2018

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING	3
2.0 TEORI	3
2.1 NY KUNNSKAP OM MOBBING	3
2.2 MOBBEATFERD I BARNEHAGEN	4
2.3 ULIKE FORMER FOR MOBBING	5
2.4 FORSKJELL PÅ MOBBING, ERTING OG KONFLIKTER	6
2.5 VOKSNE SOM ROLLEMODELLER	7
2.6 FORELDRESAMARBEID	8
2.7 FOREBYGGING	8
3.0 METODE	10
3.1 KVANTITATIV OG KVALITATIV METODE	11
3.2 PÅLITELIGHET/RELIABILITET	12
3.3 ETIKK	13
3.4 PILOTSTUDIE	13
4.0 EMPIRI	14
4.1 BEGREPET MOBBING I BARNEHAGEN	14
4.2 MOBBEPIKODER OG FOREBYGGING	16
4.3 SOSIAL KOMPETANSE	17
4.4 FORELDRESAMARBEID	17
4.5 ARBEID MED PERSONALET	18
4.6 FOREBYGGENDE TILTAK	19
5.0 DRØFTING	20
5.1 BEGREPET MOBBING I BARNEHAGEN	20
5.2 FORSKJELL PÅ MOBBING, ERTING OG KONFLIKTER	21
5.3 VOKSNE SOM ROLLEMODELLER	22
5.4 FORELDRESAMARBEID	22
5.5 FOREBYGGING	23
6.0 AVSLUTNING	25
7.0 LITTERATURLISTE	26
VEDLEGG 1	27
INFOSKRIV	27
VEDLEGG 2	28
INTERVJUGUIDE	28
VEDLEGG 3	29
SAMTYKESKJEMA	29

1.0 Innledning

I denne bacheloroppgaven har jeg valgt å skrive om temaet mobbing i barnehagen fordi det er noe jeg synes er interessant og veldig relevant i dagens samfunn. Både forskning og praksisfortellinger viser at mobbing kan begynne helt ned i barnehagealder og det kan oppstå hvor som helst. (Idsøe & Roland, 2017:5). Det er også mange som ikke vet hva begrepet mobbing innebærer, jeg vil skrive denne oppgaven for å gjøre andre mer oppmerksomme på dette temaet.

Mange tror at det ikke finnes mobbing i barnehagen, de tenker at små, uskyldige barn ikke er i stand til å mobbe andre. Selv om barn mobber er det ikke sikkert de er klar over sine egne handlinger. Jeg vil finne ut hva personalet gjør for å forebygge mobbing i barnehagen og stoppe at barn tar med mobbing videre i livet, fordi mobbing er ikke greit uansett alder.

I den nye rammeplanen for barnehagen har det blitt tydeligere at personalet skal forebygge og stoppe utestenging og mobbing. Det skal være nulltoleranse for mobbing (KD, 2017, s.8). Videre står det at om et barn opplever krenkelser eller mobbing må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette (KD, 2017, s. 12).

Mobbing er et veldig omfattende tema og omhandler mye. Jeg har derfor valgt å avgrense oppgaven litt, slik at jeg kan gå mer i dybden. Jeg har valgt å skrive om hva barnehagelærere legger i begrepet mobbing, om de selv har opplevd mobbing i barnehagen, voksenrollen og hva de gjør for å forebygge mobbing, samt samarbeid med foreldrene.

På grunnlag av dette har jeg kommet frem til problemstillingen «Hva gjør barnehagelæreren for å forebygge mobbing i barnehagen?» med tilleggsspørsmålet «Finnes det mobbing i barnehagen?»

2.0 Teori

2.1 Ny kunnskap om mobbing

Mobbing ble først nevnt på slutten av 1960-tallet og har opp igjennom årene fått stadig mer fokus. I Norge ble mobbing for alvor satt på dagsorden gjennom regjeringens underskriving av «Manifest mot mobbing» i 2002, deretter i 2005, 2006, 2009, 2011 og senest i «Partnerskap mot mobbing» i 2016-2020 (Lund, 2014, s. 10).

Innblikk i det som står i det nye «partnerskapet mot mobbing» i 2016-2020: For å skape gode vilkår for trivsel må man arbeide helhetlig, langsiktig og systematisk med læringsmiljøet. Trygge voksne som har kompetanse, mot og vilje til å arbeide forebyggende, til å avdekke og motvirke krenkende handlinger og til å følge opp at tiltakene virker er de viktigste faktorene i dette arbeidet. Vi har gått sammen i et

partnerskap for å mobilisere våre organisasjoner og jobbe sammen for å gi barn og unge et godt lærings- og oppvekstmiljø. (Kunnskapsdepartementet, 2016. nr.8) I løpet av de siste to tiårene har kunnskapen om temaet mobbing økt. Vi vet mer om hvem som kan være involvert, hvor og når det skjer og hvorfor mobbing oppstår og under hvilke forhold det kan eskalere. Den kunnskapen vi har fått nå kan være til hjelp for å utvikle nye strategier som både voksne og barn kan bruke for å gripe inn i mobbesituasjoner og forebygge mobbing. Det er vår plikt å skape en trygg og god tilværelse for barna og ha nulltoleranse mot mobbing. Det kan være veldig alvorlig å ikke gripe inn (Idsøe & Roland, 2017, s. 12).

I barnehageloven §1 står det: Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering. (Idsøe & Roland, 2017, s. 12-13) Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver legger enda større vekt på problematikken og sier spesielt at barnehagen skal fremme vennskap og fellesskap, ved å «forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre» (KD, 2017) Disse dokumentene viser at det er mye større oppmerksomhet på behovet for kunnskap om mobbeatferd i barnehagen og hvordan man kan lage en arena for å forebygge dette (Idsøe & Roland, 2017, s. 13).

2.2 Mobbeatferd i barnehagen

Olweus (2010) sin definisjon på mobbing er: «Intensjonell negativ handling, gjentatt over tid, og hvor det er en ubalanse i styrkeforholdet mellom den/de som utøver, og den som blir utsatt for handlingene». Noen mener at små barn som regel ikke har en klar intensjon om å undertrykke andre, derfor har Udir (2016) kommet med denne definisjonen på mobbing i barnehage: «Barn utsettes for negative hendelser fra andre i lek og samspill, der de opplever å ikke være en betydningsfull person for fellesskapet.» (Idsøe & Roland, 2017, s. 15)

Idsøe & Roland (2017, s. 13-15) velger å bruke ordet mobbeatferd isteden for mobbing fordi det gjør det mer hensiktsmessig å bruke ordet mobbeatferd når det er snakk om barn i barnehagealder. Det er forskjell på mobbing i skolen og mobbing i barnehagen. I barnehagen mener man at mobbeatferd er i oppstartsfasen og kan utvikle seg negativt hvis ingen voksne griper inn. Hvis denne atferden blir etablert, kan vi kalle det mobbing.

De siste tiårene har mobbeatferd fått større og større oppmerksomhet internasjonalt både i forskning og politikk. De internasjonale studiene viser frekvent mobbing blant barn i barnehagen. Man kan merke mobbeatferd blant barn fra tre til seks år. Cirka tre av fire barn er med på en form for angrep mot andre barn. Når barn er sammen, involverer de seg i interaksjoner med hverandre. Positive interaksjoner er det som vanligvis skjer, og det utvikler seg til gode vennskap mellom barna og skaper gjensidig varme og respekt (Idsøe & Roland, 2017, s. 13-14).

Men negative interaksjoner der imot kan føre til at barn blir utsatt for ubehagelige opplevelser i barnegruppen. Det kan være slag, spark, lugging, klyping, grimaser, blikk, stygge ord, krenkelses, ekskludering fra lek og annet negativt ubehag. Hvis denne typen handlinger blir gjentatt over tid mot de samme barna slik at det blir et mønster, kan det være en risikofaktor for at disse barna utvikler emosjonelle og sosiale vanskeligheter over tid. Forskning på barns trivsel og medvirkning i barnehagen (NTNU, 2012) viser at 12 prosent av barn i Norge sier at de ofte blir plaget av andre barn i barnehagen (Idsøe & Roland, 2017, s.14).

Personalet i barnehagen skal ha kunnskap og bruke observasjon som et verktøy for å oppdage og ta tak i begynnende mobbeatferd. Observasjon er et veldig viktig verktøy for å kunne oppdage barn med sosiale vanskeligheter slik at personalet kan jobbe for å støtte de i deres lekekompetanse og det igjen forebygger for ekskludering fra lek. De voksne i barnehagen skal også stimulerer til aktivitet og samspill med andre, som fremmer et inkluderende læringsmiljø, dette er også forebyggende (Idsøe & Roland, 2017, s. 16).

2.3 Ulike former for mobbing

Den vanligste måten å inndelegge mobbing på er direkte mobbing og indirekte mobbing. Direkte mobbing handler om fysisk og verbal mobbing. Indirekte mobbing er de formene for mobbing som ikke er så lett å oppdage (Lund, 2014, s. 13). Eksempler på indirekte mobbing kan være å fortelle løgner om en person som ønskes ekskludert, bli venn med en annen som hevn, eller prøve å få en annen på hans eller hennes side mot en annen (Helgesen, 2014, s. 26).

Mobbing kan ha mange ulike former og ha ulik grad av alvorlighet. Eksempler på dette er fysisk mobbing, verbal mobbing og relasjonell mobbing. Fysisk mobbing er å dytte, slå, stikke, sparke eller rive leker fra en annen person. Verbal mobbing handler om å gi kallenavn, fornærme noen, si trusler eller å erte andre. Relasjonell mobbing går på ekskludering, utestenging, spredning av rykter, få andre til å skade noen, lage grimaser og bestemme over andre. En finsk studie fra 2012 viser at den vanligste

formen for begynnende mobbeatferd i barnehagen er ekskludering fra vennegruppen, så kommer ulike former for verbal mobbing som erting og latterliggjøring av andre. Fysisk mobbing var ikke særlig utbredt (Idsøe & Roland, 2017, s. 28-30).

Indirekte mobbing eller relasjonell mobbing er tilnærmet like begreper og utføres vanligvis ved hjelp av skjulte metoder eller på måter som kan være vanskelige for voksne å oppdage. Direkte mobbing som slag, spark, kalling og trusler, er vanskelig å skjule fordi det både kan ses og høres (Helgesen, 2014, s. 27). I norske barnehager har den frie leken en stor plass. Personalet i barnehagen må diskutere sammen hvor fri leken skal være og hvor grensene går. De må reflektere rundt det og være observante på ekskludering gjennom lek. Når det er frilek bør personalet følge ekstra godt med fordi det er situasjoner hvor det fort kan oppstå negative interaksjoner. Ved å kjenne igjen ulike situasjoner der barn viser begynnende mobbeatferd, kan ansatte i barnehagen være forberedt på å håndtere mobbing gjennom forebygging og oppfølging (Idsøe & Roland, 2017, s. 34).

2.4 Forskjell på mobbing, erting og konflikter

Forskjellen mellom konflikt og mobbing er viktig fordi konfliktløsning blir sett på som en viktig og nødvendig del av sosialiseringprosessen og den sosiale utviklingen. Mobbing er ikke med på å skape en positiv sosial utvikling. Hvis man er uforsiktig når man lar barna løse sine egne problemer, kan det føre til at man overser mobbeepisoder ved at man blander mobbing og konflikter. Dette kan resultere i at barn som mobber andre eller de som blir mobbet ikke får den hjelpen de trenger. Personalet i barnehagen har en viktig rolle i det å støtte opp barns psykososiale utvikling, og følge opp de barna som kan se ut til å bli mobbere, og de barna som kan bli utsatt for mobbing. Derfor er det veldig viktig å ha god kompetanse til å klare å skille mellom konflikt og mobbing (Idsøe & Roland, 2017, s. 20).

Det er også viktig å kunne skille mellom erting og mobbing hvis man skal klare å avdekke og gripe inn i begynnende mobbeatferd. Det er viktig at barnehagelærere klarer å forstå forskjellen på «vanlige» negative handlinger som kringling, slåssing, sparking og erting mellom likeverdige parter og mobbeatferd. De samme handlingene er som oftest involvert i både erting og mobbeatferd, og det kan ligne veldig. Derfor er det viktig at man tar en nærmere titt på situasjonen hvis man skal forstå hva slags type negativ interaksjon som skjer mellom de involverte barna. Personalet i barnehagen må prøve å observere og forstå om det bare er en negativ handling eller om det begynner å bli et gjentatt mønster mot ett eller flere barn. Observasjon er en av de viktigste verktøyene når det gjelder å oppdage mobbing og få innblikk i barnas sosiale prosesser. Dersom man kan identifisere grunnen til

disse handlingene fra barn, så er man i bedre stand til å velge riktig måte å gripe inn og håndtere det på (Idsøe & Roland, 2017, s. 21).

Barn i barnehagen er ganske ofte involvert i negative handlingsmønstre fordi de i stor grad mangler sosiale og emosjonelle reguleringssevner, ferdigheter knyttet til å mestre frustrasjoner og å løse konflikter. Men noen av disse handlingene kan ses på som mobbing. Vi betrakter de negative handlingene barna gjør i lys av mobbedefinisjonen, men må tolke handlingene i forhold til hvilken alder og modenhetsnivå barnet har. (Idsøe & Roland, 2017, s.22).

Man skal likevel være forsiktig med å kalle de eldste barna i barnehagen for mobbere. Mobbing er et relasjonsproblem, ikke et individuelt problem for de barna som er involvert. Hvis vi kan se på mobbing som et relasjonsproblem, så kan vi være enige om at mobbing krever relasjonelle løsninger, blant annet at barna lærer seg empati og å forstå hva relasjoner er. Dette kan være forebyggende for å skape framtidige positive relasjoner i barnegruppen (Idsøe & Roland, 2017, s. 22).

2.5 Voksne som rollemodeller

Barn blir negativt påvirket hvis voksne oppfører seg på en dårlig måte. Blant annet mobbing blant voksne, hvordan vi snakker om hverandre med barna i nærheten og så videre. Vi som voksne er rollemodeller for barna. For å kunne stoppe og forebygge mobbeatferd blant barn i barnehagen er det veldig viktig at det ikke skjer mobbing blant de voksne i barnehagen, at de oppfører seg på en ordentlig måte og snakker fint om andre. Barn kan også lære mobbing ved å være vitne til at voksne mobber andre barn. Det kan for eksempel være at man skriker, truer, skjønner på og straffer barn isteden for å forholde seg rolig, sette grenser på en fornuftig måte, snakke om hvordan man kan løse problemet og å følge opp med positive interaksjoner. (Idsøe & Roland, 2017, s.23).

Voksne kan også forsterke mobbeatferd hvis de kaller et barn for en mobber, istedenfor å forstå at mobbing er et sett med handlingsmønstre, ikke en person i seg selv. Dersom et barn blir sett på som en mobber, isteden for å iverksette positive strategier og løsninger, så kan problemene bli mye større og vanskeligere enn de først var (Idsøe & Roland, 2017, s. 23).

«Å se barn», det er noe alle kan nikke anerkjennende til, mene noe om hva betyr og som ingen kan være uenig i er viktig i møte med barn. Ingrid Lund (2014) definerer det å se barn som voksnes evne til å rette oppmerksomhet mot barnets fokus, uansett om det er i handlinger eller følelser. Det handler om å bevisst åpne opp for barnets initiativ, følge det, anerkjenne og lede barnet på en varm og tydelig måte.

I forhold til mobbing i barnehagen er barn fullstendig avhengig av voksne som ser de, ikke bare de barna som aktivt oppsøker den voksne, men alle. Det betyr en klar bevissthet fra de voksne i forhold til aktiv tilstedeværelse. Det er mulig å være tilstede uten å være tilstede. Det går an å se et barn som går mot en gruppe barn, se at det ikke blir med i leken og la det bli med det. Derfor blir begrepet «å se barn» helt avhengig av den responsen den voksne gir etter å ha sett (Lund, 2014, s. 37).

2.6 Foreldresamarbeid

En viktig arena i jobben med å forebygge mobbing er hvordan det blir forstått og håndtert i familien til barnet. Foreldrene må få kjennskap til definisjoner innenfor mobbing og hva som kan kjennetegne mobbeatferd. Dersom personalet i barnehagen tilegner seg denne kunnskap, kan de videreføre den til foreldrene. Så kan foreldrene bruke denne kompetansen hjemme, og dermed forsterke forebyggingen. Samarbeidet mellom de ansatte og foreldrene gjør det mulig å øke det forebyggende aspektet, gjennom en felles forståelse. (Idsøe & Roland, 2017, s.86).

Det er viktig med åpenhet i samarbeidet, og at foreldrene får vite hvordan de ulike sakene håndteres så tidlig som mulig. I den nye rammeplanen (2017, s.29) står det «Barnehagen skal legge til rette for foreldresamarbeidet og god dialog med foreldrene.» Dette betyr at foreldrenes innspill og bekymringer i forhold til mobbing blir tatt på alvor. Det er også forventet at barnehagen tar tak i innspillene og at det blir satt i gang oppfølging. Det er barnehagens ansvar å skape dette samarbeidet. Familier som har et mønster av gode relasjoner, virker som en beskyttelse mot mobbing (Idsøe & Roland, 2017, s. 86).

Når mobbing skjer i barnehagen, er det helt sentralt at foreldre og ansatte sammen skal snakke om hvordan barnet deres på best mulig måte blir en del av de tiltakene som de voksne setter i gang. Barnehagen kan ikke velge om de vil samarbeide med foreldrene eller ikke. Barnehageloven, §1 sier «Barnehagen skal gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem». (Lund, 2014, s. 50)

2.7 Forebygging

Arbeidet mot mobbing handler først og fremst om den tydelige voksne med et varmt hjerte og et klart hode. I hjertet ligger anerkjennelsen, holdningene og forståelsen for barn. I hodet ligger kunnskapen med direktelinje til hjertet som skal føre til konkrete handlinger som stopper og forebygger mobbing. (Lund, 2014, s. 54) Voksne må observere og være oppmerksomme på situasjoner som oppstår i

barnehagen, vise tydelig at den negative atferden ikke er tolerert, og hjelpe med aktiviteter som gjør at barna lærer hvordan de skal samhandle bedre. Et barn som opplever både mestring og det å høre til, vil ikke føle behov for å oppføre seg på negative måter (Idsøe & Roland, 2017, s. 37).

Hvis man skal forstå menneskets atferd, relasjoner og opplevelser må man se mennesket i en sammenheng. I barnehagesammenheng betyr det at man må se, tolke og forstå barnets atferd som noe mer enn et individuelt problem som ligger i barnet som en egenskap, et personlighetstrekk eller en vanske. De voksne må ta et videre perspektiv der utenforliggende faktorer som barnehagens miljø, relasjoner og situasjonen hjemme er viktige faktorer for å forstå barnets atferd. Gjennom en anerkjennende væremåte glatter vi ikke over, bagatelliserer vi ikke, latterliggjør vi ikke og ignorerer ikke, men tar barnets opplevelser på alvor (Lund, 2014, s. 19-20).

Istedenfor å betrakte mobbeatferd som et problem inni barnet eller som et personlighetstrekk, er det mer hensiktsmessig at de voksne introduserer barnegruppen for normer og regler som styrker det prososiale, vennlige og medmenneskelig, der man samtidig tar avstand fra negative handlinger og mobbing. Det er viktig å vise til verdien av å være gode med hverandre (Idsøe & Roland, 2017, s. 47). Voksne kan sikre at barn ikke utvikler uhensiktsmessige handlingsmønstre som fører til negativ atferd og mobbeatferd. Voksne skal også sørge for at barna skal lære gode holdninger og ferdigheter som trengs for å kunne stå opp mot mobbing, det aller første og viktigste steget er å snakke med barna om mobbing (Idsøe & Roland, 2017, s. 48).

Hvis voksne snakker åpent om mobbing med barna, vil de forstå at de voksne bryr seg om dem og tar mobbing på alvor. Å snakke om hvordan voksne og barn kan samarbeide for å stoppe og forebygge mobbing, hjelper barna til å forstå at de er i et miljø som er trygt, godt og inkluderende. Fortell barna at det er viktig å snakke sammen om mobbing. Oppfordre de til å snakke med en voksen dersom det er noe de bekymrer seg over. Det er viktig at de voksne anerkjenner barnas følelser, lytter til de og aksepterer de. Samling i barnehagen er en god anledning til å snakke med barna om miljøet i barnehagen og hvordan vi skal være mot hverandre (Idsøe & Roland, 2017, s. 48).

Barn kjenner når voksne vil de vel. De ser det i blikket, kjenner det i måten den voksne berører eller ikke berører på, hører stemmens irritasjon, likegyldighet eller varme. Med bakgrunn i de erfaringene barn har fra relasjoner til voksne, føler de seg trygge eller utrygge. Når de voksne er trygge, er det også lettere for barna å føle seg trygge (Helgesen, 2014, s. 115). Barn som forstår hva mobbing er og hvilke former det kan komme til uttrykk i, er i bedre stand til å oppdage mobbing dersom de ser det. Barn

som forstår at mobbing gjør vondt, og hvorfor det ikke er lov, er i bedre stand til å svare på en passende måte, og til å be om hjelp i slike situasjoner (Idsøe & Roland, 2017, s. 49).

Erfaring i tidlig barndom er viktig fordi det hjelper barn med å danne positive relasjoner med andre og redusere negative handlinger som mobbeatferd. Ved å lære barn prososiale ferdigheter, som å dele, vise empati og forståelse for andre barn, hjelpe de, løse konflikter og inkludere andre, så kan ansatte i barnehagen forebygge mobbeatferd. Barn trenger å lære en del sosiale ferdigheter for å utvikle positive vennerelasjoner og forebygge mobbeatferd, barnehagen er et trygt læringsmiljø der barn kan tilegne seg og prøve ut dette (Idsøe & Roland, 2017, s. 58). Voksne kan observere lek og veilede barn som faller utenfor leken, som ikke klarer å være med på andres lek av forskjellige grunner og se om det er noe de kan gjøre for å hjelpe disse barna. Man kan også gjennom lek se om det er noen barn som opptrer på en måte at de forstyrrer eller ødelegger lek for andre. Å observere barns lek gir nyttig informasjon om barns utvikling og negative handlinger som kan oppstå, derfor er det og et viktig mobbeforebyggende tiltak (Idsøe & Roland, 2017, s. 59).

Noen av de viktigste elementene i sosial kompetanse og forebygging av mobbeatferd er empati, selvsikkerhet og problemløsning. Barn som kan vise empati responderer omsorgsfullt på andres tanker og følelser. De forstår at mobbeatferd kan gjøre vondt, og sannsynligheten for at de selv mobber andre er lavere. De vil ofte hjelpe andre barn som er utsatt for mobbeatferd. Barn som er selvsikre kan stå opp for seg selv og andre på en respektfull og rettferdig måte og er dermed mindre utsatt for å bli mobbet. Barn som kan problemløsning, vet hvordan de kan løse sosiale konflikter på gode måter (Idsøe & Roland, 2017, s. 60).

3.0 Metode

En metode forteller oss noe om hvordan vi bør gå fram for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap. Sosiologen Vilhelm Aubert definerer metode som en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme fram til ny kunnskap (Dalland, 2017, s.51). Metoden er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke. Metoden hjelper oss til å samle inndata, som vil si den informasjonen vi trenger til undersøkelsen (Dalland, 2017, s. 52).

Jeg har brukt kvalitativ metode og intervjuet tre barnehagelærere i tre ulike barnehager. Jeg hadde ca. 20 spørsmål. Spørsmålene handlet om forebyggende tiltak, om de selv har opplevd mobbing, foreldresamarbeid og hva de mener begrepet mobbing betyr. Informantene fikk ikke tilsendt spørsmålene på forhånd, men fikk vite hva slags tema jeg ville ta opp. Jeg har valgt å ikke bruke observasjonsmetoden fordi det er vanskelig å se hva som er mobbing og når eventuelt personalet

griper inn siden vi bare er i praksis i barnehage over 4 uker. Spørreskjema ble også litt vanskelig i denne sammenhengen, på grunn av at jeg ville gå i dybden på spørsmålene og få personlige svar. Ulempen med kvantitativ metode er at det også kan være vanskelig å få inn igjen alle skjemaer man har sendt ut.

Jeg valgte kvalitativ metode fordi jeg ville gå i dybden på spørsmålene og ikke i bredden.

Det var mer personlig og jeg kunne spørre om ting jeg kom på underveis også. Jeg valgte å ha et åpent intervju slik at jeg ikke la ord i munnen på informantene og det ble mer utfyllende svar. Personlige opplysninger om barnehagene og pedagogisk leder skal være anonymisert etter personvern og konsekvensetikk. På forhånd sendte jeg ut et infoskriv til alle informantene om temaet mitt og at jeg kom til å bruke båndopptaker for å få med meg alt de sa, slik at jeg kunne fokusere på de under intervjuet istedenfor å skrive notater. I slutten av intervjuet spurte jeg om det var noe mer de hadde lyst til å tilføye som jeg ikke allerede hadde nevnt.

3.1 Kvantitativ og kvalitativ metode

De kvantitative metodene har den fordelen at de gir data i form av målbare enheter. Kvalitative metoder tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle. Både kvalitative og kvantitative metoder bidrar til en bedre forståelse av hvordan vi lever i samfunnet på hver sin måte, samt hvordan hver enkelt person, grupper og institusjoner handler om samhandler (Dalland, 2017, s. 52). Når man gjennomfører en empirisk undersøkelse, uansett hvilken metode man velger å bruke er det mulighet for at resultatene vi kommer fram til blir skapt av undersøkelsen. Måten undersøkelsen er lagt opp på kan skape resultatene, dette kalles undersøkelseeffekt (Jacobsen, 2015, s. 19). Når noen blir undersøkt, blir de påvirket av det. Mennesker opptrer i forskjellige roller, det betyr at de handler ut fra det som forventes av dem (Jacobsen, 2015, s. 19).

Den enkleste definisjonen på kvalitative data er at dette er data i form av ord, setninger og uttrykk. Data uttrykkes gjennom et meningsbærende språk. Måten slike data samles inn på, er gjennom samtaler med mennesker, eller gjennom andre former der mennesker uttrykker seg muntlig eller skriftlig. Siden språk er et svært nyansert uttrykk, vil det også egne seg godt til å fange opp variasjoner og nyanser (Jacobsen, 2015, s. 56). Å samle inn kvalitative data – ord – kalles en åpen metode, der undersøkeren prøver å legge så få føringer som mulig på den informasjonen som samles inn. Den som undersøkes, skal få uttrykke seg med sine egne ord, på sin egen måte. Eventuell strukturering av informasjon blir ikke gjort før i analysen, som vil si etter at dataene er samlet inn. På denne måten er vi sikrere på at vi får fram det som er meningene og forståelsene til den vi undersøker. Det er ikke

undersøkerens spørsmål, og dermed en forutbestemt oppfatning av noe, som bestemmer hva slags informasjon man får inn (Jacobsen, 2015, s. 56).

Når jeg skulle velge ut informantene mine tenkte jeg på hvem som har hovedansvaret for forebyggende tiltak i barnehagen. Derfor valgte jeg å intervju barnehagelærere i ulike barnehager. I første omgang sendte jeg epost til ulike barnehager med infoskriv om hva jeg hadde tenkt å gjøre og hvordan. Jeg fikk lite respons på dette, så da valgte jeg å ringe barnehagene å spørre om de hadde noen som ville stille til intervju og videreformidlet infoskrivet mitt. Det var vanskelig å få tak i informanter fordi det var en hektisk periode i barnehagene og de hadde mye å gjøre. Men jeg fant til slutt tre stykker som hadde mulighet til å stille opp.

3.2 Pålitelighet/reliabilitet

Pålitelighet eller reliabilitet er et kriterium for kvalitet i forskningen og handler om det arbeidet du har presentert, kan stoles på, ved å svare på spørsmål som «hvorfør har du undersøkt dette?», «Hva skal du bruke resultatet til?», «Hvem er du, som kan undersøke dette?». Ved å fortelle om deg som person og din bakgrunn, gir du leseren mulighet til å vurdere din pålitelighet og ved å forklare hvordan du har samlet inn data til undersøkelsen og hvilke feilkilder som kan ha påvirket resultatet, gir du leseren mulighet til å vurdere påliteligheten av jobben du har gjort (Dalland, 2017, s. 55). I Dalland (2017, s. 40) trekkes det frem noen hovedtrekk ved dagens positivisme i krav til metode. Metodene skal gi troverdig kunnskap. Det vil si at kravene til validitet og reliabilitet skal være oppfylt. Validitet står for relevans og gyldighet. Det som måles, må ha relevans og være gyldig for det problemet som skal undersøkes. Reliabilitet betyr pålitelighet, og handler om at målinger må utføres riktig, og at eventuelle feilmarginer blir oppgitt.

Intern gyldighet og relevans går ut på om vi faktisk måler det vi tror vi måler. Ekstern gyldighet og relevans går på om resultater fra et avgrenset område er gyldige også i andre sammenhenger. Denne delkomponenten kan kalles for overførbarhet. For at overføringen skal være mulig, må det vi har studert være representativt for den sammenhengen vi ønsker å overføre det til. Med pålitelighet og troverdighet mener vi at undersøkelsen må være til å stole på. Noen sier at den må være gjennomført på en troverdig måte, en måte som vekker tillit. Den må ikke være bekreftet med åpenbare målefeil som gjør at resultatene blir feil. Når det samme måleinstrumentet eller den samme datainnsamlingsmetoden gir samme resultat, sier vi at undersøkelsen har høy pålitelighet (Jacobsen, 2015, s. 21).

3.3 Etikk

Etiske overveielser handler om mye mer enn å bare følge regler, det vil si å tenke gjennom hvilke etiske utfordringer arbeidet vårt medfører. Innenfor de fleste sektorer i samfunnet skjer det forskning. Kunnskap om mennesker, livssituasjonen deres og hvordan de forholder seg til samfunnet på, er det bare mennesker selv som kan svare på. For å få denne kunnskapen, trenger vi tillit. Menneskene som er med på forskningen, må få oppleve at de blir ordentlig ivaretatt (Dalland, 2017, s. 235).

Etiske overveielser og ryddig bruk av personopplysninger er en forutsetning for at det skal bli et godt samarbeid med de personene som forteller om sine erfaringer og opplevelser. Forskningsetikk handler om å ivareta personvernet og sikre at de som deltar i undersøkelsen ikke blir påført skade eller unødvendige belastninger (Dalland, 2017, s. 236).

For mange så er det en forutsetning å være anonym for å delta i en undersøkelse. Når opplysninger ikke på noen som helst måte kan identifisere personer direkte, verken gjennom navn eller personnummer eller indirekte gjennom bakgrunnsvariabler, da er opplysningene anonymisert. På denne måten er det ikke mulig å knytte personene til svarene i undersøkelsen. Ved bruk av lyd eller bildeopptak, må disse slettes/makuleres når prosjektet skal avsluttes, hvis ikke annet er avtalt (Dalland, 2017, s. 239).

Informert frivillig samtykke vil si at informasjonen virkelig er oppfattet av personen som skal være med på undersøkelsen og at personen forstår betydningen av frivillighet. Derfor er det viktig å sette av tid til å forklare hva det innebærer for den enkelte å delta i undersøkelsen. Skriftlig samtykke anbefales i tillegg, med plass til signatur og dato. Underskriften blir en beskyttelse for den som tar undersøkelsen, fordi man kan gå tilbake til samtykket dersom det oppstår uenighet eller tvil (Dalland, 2017, s. 241).

3.4 Pilotstudie

Jeg gjennomførte en pilotstudie med en barnehagelærer som er ansatt i en barnehage, og som både har jobbet med barn fra 1-3 år og 4-5 år. Informanten ville ha spørsmålene på forhånd, så jeg sendte infoskriv og intervjuguide på epost dagen før. Intervjuet varte rundt 50 minutter. På infoskrivet skrev jeg at intervjuet ville ta mellom 30-45 min, det endret jeg til 45min-1t, fordi noen har mye de vil si, mens andre har mindre. Jeg ville at de skulle få bruke tiden de hadde, slik at de fikk sagt alt de hadde lyst til.

De refleksjonene jeg gjorde meg etter at jeg var ferdig med pilotstudien var at det var noen spørsmål som lignet på hverandre, slik at informanten uansett snakket rundt de. Da valgte jeg å fjerne disse spørsmålene, men skrev de heller som underspørsmål, slik at jeg kunne spørre om det dersom informantene ikke nevnte det. Det var et spørsmål jeg glemte å stille informanten, dette var nok på grunn av at jeg ikke hadde delt spørsmålene inn kategorier og at det dermed var litt vanskelig å få et raskt overblikk over hvilket spørsmål vi hadde kommet til. Derfor laget jeg underoverskrifter som «mobbing», «personalet», «sosial kompetanse» og så videre, for å få mer oversikt underveis i intervjuet.

Når det gjelder lydopptaket så syns jeg det var en veldig nyttig ting å bruke! Det gjorde at jeg kunne ha øyekontakt med informanten og være tilstede og lytte til alt hun sa, istedenfor at jeg måtte notert ned alt for hånd og da mest sannsynlig ikke fått med meg alt. Underveis i samtalen sjekket jeg diskret at lydopptaket fortsatt var på, for å være på den sikre siden. Jeg var litt usikker på hvor jeg skulle plassere mobilen slik at jeg fikk god lyd og fikk med meg all informasjonen, samtidig som at den ikke skulle være for åpenlys for informanten så de hele tiden skulle få en påminnelse om at samtalen ble tatt opp. Jeg tenkte at jeg kanskje kunne legge mobilen på pulten foran oss, men legge notatene mine over telefonen, slik at den ikke ble så synlig. Informanten sa at det var bra at jeg hadde spørsmål om foreldresamarbeid, fordi de er en viktig del av temaet mobbing i barnehagen. Derfor tenkte jeg at ville skrive en del om dette i bacheloroppgaven min også. Ellers sa informanten at jeg hadde fine spørsmål som omfattet det meste. Alt i alt så synes jeg at det ble en bra og vellykket pilotstudie.

4.0 Empiri

I denne delen vil jeg presentere de funnene jeg har gjort meg i forhold til mobbing og forebygging i barnehagen. Jeg vil dele svarene inn i fem kategorier. Begrepet mobbing, mobbeepisoder, sosial kompetanse, arbeid med personalet og forebyggende tiltak. Alle informantene er barnehagelærere fra ulike barnehager. Informant A har jobbet i barnehage i 32 år, både på stor og småbarns avdeling. Informant B har jobbet i barnehage i 13 år, på storbarns avdeling. Informant C har jobbet i barnehage i 15 år, på storbarns avdeling.

4.1 Begrepet mobbing i barnehagen

Jeg spurte informantene hva de legger i begrepet mobbing. Informant A sier at det er fysiske eller sosiale negative handlinger som blir gjentatt flere ganger mot samme person. Informant B sier at det er noe som skjer systematisk og over tid. At man utsetter andre for enten plaging, kommentarer eller utestenging. Og når det er den samme personen som blir utsatt. Mens informant C sier at det er

uønskede handlinger som går utover enkeltpersoner og at det er ulikt styrkeforhold mellom de som mobber og den som blir mobbet. Alle tre informantene mener at det finnes mobbing i barnehagen og de er enig om at begrepet mobbing kan brukes, men at det er ordet utestenging som blir brukt mest i barnehagesammenheng. Alle er enige i at den type mobbing som blir mest brukt i barnehagen er utestenging og kommentarer. Ingen av informantene har sett noe særlig til fysisk mobbing.

Informant B har mest erfaring med at det skjer mobbing mest blant jenter. Da går det på utestenging i lek, at man ikke får være med og kommentarer på hvordan andre ser ut eller det andre gjør er stygt. Informant B har ikke erfart gutter som mobber, men tror at de går fram på samme måte. Det kan hende de er mer fysiske. Men at utestenging, vende ryggen til og slikt er nok like aktuelt for gutter også. Informant A mener at gutter ofte kan slåss for å vise hvem som er sterkest og få ut sinne. Mens jenter kan si masse stygge ting til hverandre, for eksempel «Du får ikke lov til å komme i bursdagen min». Informant C mener at det ikke er noe forskjell på hvilket kjønn som mobber mest. Men at det arter seg ulikt og at de gir uttrykk for det på ulike måter. Jeg spurte hvor de mener grensen mellom erting og mobbing går. Informant A sier at erting kan være ironisk, at man kan tulle litt, men dersom det skjer gjentatte ganger og det går utover den samme personen, kan det utvikle seg til mobbing. Informant B og C syns det er veldig vanskelig å definere.

Informant B sier at man skal bruke litt tid på å observere og se om det er noe mønster i det. Men at det ikke er godt å si hvor lenge sånt har pågått når man oppdager det. Hvis det hadde skjedd noe systematisk i løpet av en uke/fjorten dager ville tatt tak i det, ikke la det gå for lang tid. Informant C tenker at mobbing og erting ikke er så ulikt. Den mener at det handler om offeret og hvordan den opplever ting. Noen tåler masse, mens andre tar seg veldig nær av mindre ting eller ting som andre ikke ville brydd seg om, man må ta individuelle hensyn og se på hvordan det påvirker barna i situasjonen.

Jeg spurte informantene om hvorfor de tror mobbing oppstår. Informant A mener at noen har det behovet at de må hakke på andre. Det kan være lært hjemme. De som har blitt mobbet selv, blir ofte mobberne etterpå, det kan også være gener, at foreldrene ofte er sinte eller har temperament, men som regel er det fordi det opplever noe som ikke er greit. Informant B tenker at mobbing oppstår hvis man har litt dårlig selvtilit på enkelte områder, at man ikke har et filter over hva man kan si og ikke si. Voksne har en stor påvirkningskraft og sentral rolle når det gjelder hvordan man snakker om andre på og andre negative holdninger, barna kan kopiere dette. Informant C tenker at det handler om følelsen av makt, hva slags respons de får fra de rundt seg. Det å opprettholde en type makt eller status i gruppen. «De som mobber har ofte et like stort problem som den som blir mobbet». Alle tre informantene er enig i at mobbing oppstår fordi barn vil hevde seg.

4.2 Mobbeepisoder og forebygging

Både informant B og C har opplevd mobbing i barnehagen. Informant A har ikke opplevd mobbing, men har sett tendenser til at det skjer litt utestenging blant jenter. At de ikke vil ha med barn i leken for eksempel. Informant B opplevde mye konflikter i en jentegruppe med 5 åringer, der det var ulike roller, det var veldig dominerende ledertyper i gruppen. Det var personer som var veldig følsomme, og som ikke klarte å sette ord på følelsene sine og dermed ble veldig fysiske. Så var det barn som ble lett frustrerte, sinte og aggressive. Så var det de barna som alltid ville ordne opp, ta parti og vise empati. Det var mye kommentarer om at det andre gjorde ikke var fint, bekledding, at de så stygge ut og så videre. Dette var noe som skjedde på hjemmebane også, så det var mange av barna som fortalte ting hjemme, men ikke i barnehagen. Informant C opplevde en guttegjeng der det var en som hevdet seg selv. Han ble sett opp til, men samtidig så var han veldig usikker. Gutten ønsket ikke å vise dette, han trengte noen rundt seg hele tiden, noen tjenere. Så han brukte disse barna på en veldig dårlig måte.

Videre spurte jeg informantene om hva de gjorde for å forebygge de mobbeepisodene de hadde opplevd. Informant A sier at på foreldresamtaler har de fokus på å snakke mye om hvordan barnet deres er når det gjelder det sosiale. Om de har antydning til å stenge andre ute, eller om de er veldig inkluderende. Da prøver de å være direkte å si for eksempel «Barnet ditt er veldig fæl til å stenge ute, han er veldig sånn at han velger hvem han vil leke med». Så da er det viktig å snakke med både foreldrene til de som har blitt mobbet og den som er mobberen. Eller så syns de det er veldig viktig å si «du har et barn som jeg ser inkluderer andre, du må være så glad for det. Hvordan gjør du det.» For å fremheve hvordan det skal være.

Informant B lagde et eget opplegg for jentegruppen. Her jobbet de med emosjonell kompetanse. Det å sette ord på følelser, reflektere over handlinger man gjør. «Hvordan ser jeg ut når jeg er lei meg?» De tegnet seg selv når de blant annet var lei seg, så ble de tatt bilde av og de fikk se hvordan de så ut. «Hvordan kjennes det i kroppen/magen?» De jobbet mest med følelsene glad, trist og sint. Barna fikk fortelle om historier der de selv hadde opplevd de ulike følelsene. De lagde dramatiseringer der de brukte historier hentet fra «Røde og grønne tanker»-opplegget. Barna fikk gå inn i ulike roller. De som alltid var lederen skulle ha en helt annen rolle og omvendt. Opplegget varte i 3-4 måneder og 1 gang i uka, av og til hyppigere.

Så hadde de selvfølgelig tett dialog med foreldrene og snakket med dem hvis det var situasjoner som oppsto. Informanten hadde tett dialog med PPT og styrer i barnehagen i forhold til kompetanse og veiledning. Informant C observerte ungene underveis og snakket med foreldrene. Spesielt foreldrene

til den de har sett er mobberen. Videre har de pratet med barnet om situasjonen, og vise de at de ser hva som skjer, at de ikke kan holde på som om at vi ikke ser og hører det. Informant C har veldig tro på å snakke med barnet også.

4.3 Sosial kompetanse

Jeg spurte om de jobbet med temaet sosial kompetanse sammen med hele barnegruppen. Alle 3 informantene jobber mye med dette temaet, og de bruker mye av de samme verktøyene. Blant annet «Steg for steg» som handler om å lære sosial kompetanse, og det å snakke om følelser og hvordan de har det. «Pinnsvin og kanin» som er 2 bamser, enten så kan man dramatisere med dem og snakke om hvorfor den ene bamsen er lei seg også videre. Eller så kan man lese bøkene. Det finnes 8 bøker, de handler blant annet om «å samarbeide», «å si unnskyld», «å si stopp» og «å vente på tur». Det finnes også plakater av «pinnsvin og kanin» man kan henge opp inne på avdelingen. «Musa Marius» en bok som handler om han i ulike situasjoner og viser ulike følelser. Dette finnes det også plakater av. Ellers bruker informantene også skuespill/dramatisering for å vise barna hvordan negative situasjoner kan se ut fra et annet perspektiv. Alle informantene er enige om at det er veldig fint å ha med barna på disse oppleggene. Informant A sier «Barna sitter som tente lys.» De opplever at barna er fokuserte og følger med og kommer med innspill. Barna vet ofte svar på hvordan det skal være og hvordan de skal oppføre seg. Informant C sier «Det er en ting å snakke om det, men en helt annen til å gjøre det. Sånn er det med oss voksne og.»

4.4 Foreldresamarbeid

Jeg spurte informantene om hva slags samarbeid de har med foreldrene i forhold til temaet mobbing. Alle informantene er enige om at et tett samarbeid med foreldrene er kjempeviktig. Informant A sier at de snakker om mobbing både på foreldresamtaler og foreldremøter. Det er viktig med et tett samarbeid. De har et motto i barnehagen som sier «Jeg er god nok som jeg er, jeg verdifull og bare jeg er meg.» Det er viktig at alle barna lærer at de ikke kan være best i alt. Noen er bedre i noe enn andre. De syns det er viktig at både de ansatte i barnehagen og foreldrene skal huske på at «God vilje er ikke nok, det må til handling.» Videre sier hun at de må huske at det er ikke barna som skal ordne opp i konflikten, det er de voksne. De må snakke med både foreldrene til de som har blitt mobbet og til den som er mobberen.

Men ofte så er det vanskelig å få foreldre til å forstå at de har barn som mobber, de tror ofte ikke det. Da må de gå inn i seg selv, og forstå at de må slå ned på det med engang. I barnehagen er det viktig at

alle foreldrene lærer navnet på alle barna på avdelingen. Når de kommer om morgenen skal de vise at de bryr seg om alle barna som er der. Når barnet begynner i barnehagen, får alle foreldrene et bilde kart med navn på alle barna på avdelingen. Slik at både de og barna kan lære navnet på alle barn og voksne. Videre skal de støtte opp under barnas vennskap og vise at de liker vennene til barna. De er veldig vanlig å ta med seg vennene sine hjem, ofte de samme. Men barnehagen oppfordrer foreldrene til å be barna ta med seg noen som sjeldent blir invitert med hjem til andre.

Informant B sier at den daglige dialogen i garderoben er viktig, i forhold til hva vi ser og hva vi gjør. Foreldre er veldig opptatt av hvordan barna deres oppfører seg i barnehagen. Informanten sier «Hvert eneste år som pedagog, har jeg hatt om temaet stenge andre ute og ikke inkludere i lek.» Foreldrene vil jo gjerne vite hvis det er noe. Det er viktig med den tette dialogen til en hver tid. Ellers får de informasjon gjennom månedsskriv og ukeplaner. Barnehagen har og et eget tema som heter «meg selv og vi ilag» Det brukes i den første tiden i den nye barnegruppa hver høst, så tar de det jevnt med seg hele året. Informant C synes også det er viktig å prate med foreldrene når det er ting de ser. De ber foreldrene om å snakke med barna sine om det. Det er flere barn som kan fortelle ting til foreldrene sine, som ikke blir nevnt i barnehagen. Da kan foreldrene også være litt på vakt og undersøke litt hva som skjer. Informanten sier «Ha et tett samarbeid, til det beste for alle barna».

4.5 Arbeid med personalet

Alle informantene er enig i at det å være gode rollemodeller for barna handler veldig mye om å være bevisst på hvordan man selv oppfører seg mot andre og hva man sier. Ellers nevner informant A at vi må oppmuntre barn til å dele og være raus. Vise god takt og tone. Videre sier hun «Personalet i barnehagen fremmer vennskap mellom små barn». Informant B nevner i tillegg at man må passe på sitt eget kroppsspråk i forhold til hva man sier. At man skal vise at man er en voksen som tar ansvar og går inn og stopper atferd som kan virke krenkende eller sårbare for andre. Man skal være delaktig i leken til barna og skape gode lekestrategier.

Når det gjelder å ta opp negative situasjoner angående barn i personalgruppen så er dette noe alle informantene legger vekt på. De mener at den beste arenaen å gjøre det er på avdelingsmøter. Informant B nevner at det ligger et etisk aspekt i det. At man ikke skal diskutere slike ting slik at barn og foreldre kan høre det. Informant A sier at de har en egen bok, hvor de kan skrive ned ulike hendelser de ser. For eksempel gjennom en praksisfortelling eller et bilde. Deretter kan man diskutere hva de skal gjøre videre. Informant B sier at det er viktig å kunne snakke om de erfaringene og de observasjonene man har gjort seg og dele det med de andre. Da er det lettere for de å være tette på og

observere. De legger fram enten caser eller situasjoner de har lagt merke til, så blir de drøftet i gruppa og det blir gitt tips og råd til tiltak og hva de kan gjøre for å forbedre situasjonen. Informant C sier at de drøfter ting på avdelingsmøte for å høre om det er fler som har opplevd det samme. Så bestemmes det tiltak for hva de skal gjøre videre.

4.6 Forebyggende tiltak

Alle informantene har en egen handlingsplan mot mobbing og utestenging i barnehagen sin. Denne handlingsplanen inneholder definisjoner, kjennetegn på mobber og mobbeoffer, ulike typer mobbing som finnes, språkbruk i forhold til voksne, forebygging og avdekking av mobbing og forebyggende tiltak. Samarbeid mellom hjem og barnehage, og hvordan de kan drive med forebyggende tiltak hjemme.

Informant A sier at det er veldig viktig å ha et godt samarbeid med foreldrene, og enda viktigere å bevisstgjøre foreldrene. Videre sier hun «Å få en venn og være en venn er noe av det viktigste i livet til et barn.» Derfor skal vi øve på vennskap, og det at voksne skal være gode rollemodeller og ikke si stygge ting om hverandre. Vi skal trene barna i å snakke om følelser, og hvordan de opplever å bli holdt utenfor og forskjellsbehandlet. Så er det dette med sosial kompetanse, vente på tur, dele med hverandre og så videre. Felles arrangementer er veldig viktig. Det skal være felles regler for bursdager, i utgangspunktet er et ikke lov med invitasjoner i barnehagen, men hvis de skal det så må de be enten alle jentene eller alle guttene, slik at ingen føler seg utenfor. De har vært på mange ulike kurs som handler om mobbing, inkludering og sosial kompetanse. Videre nevner hun at de skal prøve å finne ut grunnen til hvorfor barna gråter og hvorfor de er som de er.

Voksne kan si krenkende ting til barn som «Å ja, du kommer med den kjedelige matpakka di i dag også.» Det er på grensen til å vise med kroppsspråket at du egentlig mener «Hvorfor kan ikke den mammaen din forstå at du skal få slippe å bare få disse tørre brødsnivene?» Dette kan oppleves vondt, og nesten som mobbing for barnet hvis man ikke er bevisst på hva man sier. Eller «Jeg bryr meg ikke om hvor lei deg du er, gå å sett deg nå, nå orker jeg ikke høre mer på denne gråtingen.» Derfor er det viktig å være gode rollemodeller for barna og vise hvordan man skal oppføre seg, for eksempel «Se på meg når jeg snakker til deg,» dette skal vi ikke kreve fra barna. Til og med for voksne så ser man at det ikke er alle som er glad i å se oss i øynene når man snakker sammen, så hvorfor skal barn gjøre det da? Det nytter heller ikke med tomme trusler, da må vi finne ut grunnen til at de for eksempel ikke vil rydde opp. Vi skal støtte, hjelpe og motivere barna til å utfordre seg selv. Det er veldig viktig hvordan vi som voksne klarer å bli kjent med barnet og lærer seg å kjenne gråten til barna.

Informant B sier at de bruker det materielle som finnes til det forebyggende arbeidet. Dette med sosial kompetanse, empati og perspektivering. Det å se andre sine perspektiv. Det er veldig viktig å tenke over sin egen rolle i det forebyggende arbeidet. En uskreven regel de har i barnehagen er «Vi skal alltid gå til barn som er alene, framfor å gå mot gruppe». Så prøver de å koble enkeltunger inn i lek med andre. Hun tenker at det å bygge relasjoner er det viktigste mobbetiltaket man kan gjøre. Det er viktig å være inn i eken, og passe på at det ikke er de samme som alltid har de samme rollene hele tiden, at det for eksempel alltid er den samme som må være hund.

Å skape gode og tette relasjoner mellom barna, for da får de tillit til hverandre. Så jobber de med lekekompetanse og hvordan man kan ta kontakt med andre på en positiv måte. For eksempel «Kom å sett deg her med meg.» «Vil du være med å leke?» En annen ting de gjør er å være litt strategisk på hvordan dele barn inn i grupper. At man enten varierer litt på gruppene eller har faste grupper. Det kommer litt ann på situasjonen og barnegruppen. Det går også ann å utveksle barn mellom avdelinger. Dette kan gjøres hvis man ser tendenser til ekskludering, og da kan mikse de litt sammen. Et annet mobbeforebyggende tiltak informant B nevner er «Å gripe fatt i ting her og nå», Det er viktig å stoppe det med engang! Være veldig tydelig som voksen og viser at man ser ting. Informant C sier det er viktig å observere barna og hvordan de oppfører seg mot hverandre. At man tar tak i det med engang, dersom man ser noe. Slik at det ikke utarter seg. Det er viktig å snakke med foreldrene og hvordan de kan sette i gang tiltak hjemme. De pleier å ta opp temaet på foreldremøter og hyre inn folk som snakker om det. Videre sier hun at barnehagen har bestemt at de skal trekke ut ting fra mobbeplanen og skrive det i månedsbrevet som går til foreldrene.

5.0 Drøfting

I denne delen vil jeg drøfte problemstillingen min «Hva gjør barnehagelæreren for å forebygge mobbing i barnehagen?» og tilleggsspørsmålet mitt «Finnes det mobbing i barnehagen?» Jeg vil også drøfte teorien opp mot de empiriske funnene jeg har gjort.

5.1 Begrepet mobbing i barnehagen

Alle informantene er enige om at mobbing er når samme person blir utsatt for negative handlinger flere ganger. Informant B legger til at det er noe som skjer systematisk og over tid. Informant C sier at det også er ulikt styrkeforhold mellom de som mobber og den som blir mobbet. Dette samsvarer med det jeg har funnet i teorien. Som jeg kom frem til i teoridelen min, mener Olweus (2010) at mobbing

er «Intensjonell negativ handling, gjentatt over tid, og hvor det er en ubalanse i styrkeforholdet mellom den/de som utøver, og den som blir utsatt for handlingene.»

I teoridelen kom jeg fram til at Idsøe & Roland (2017) velger å bruke ordet mobbeatferd i barnehagen istedenfor mobbing fordi det er snakk om barnehagebarn. Det er også fler som mener at barn som regel ikke har en klar intensjon om å undertrykke andre. Udir (2016) kom derfor med en ny definisjon på mobbing barnehage som sier «Barn utsettes for negative hendelser fra andre i lek og samspill, der de opplever å ikke være en betydningsfull person for fellesskapet.» Men alle informantene mine sier klart og tydelig at finnes mobbing i barnehagen. De sier også at begrepet mobbing kan brukes i barnehagesammenheng, men at det er ordet utestenging eller ekskludering som blir brukt mest. Når jeg spør informantene om hvilke former for mobbing som blir mest brukt i barnehagen er alle enige i at det er utestenging og kommentarer. Ingen av informantene har sett noe særlig til fysisk mobbing. Dette samsvarer med en finsk studie fra 2012 som viser at den vanligste formen for mobbing i barnehagen er ekskludering, deretter kommer verbal mobbing som kommentarer og erting. I følge studien så var heller ikke fysisk mobbing særlig utbredt. (Idsøe & Roland, 2017, s. 28-30).

5.2 Forskjell på mobbing, erting og konflikter

Som jeg nevnte tidligere så sier Idsøe & Roland (2017) at det er viktig å kunne skille mellom mobbing, erting og konflikter for å kunne klare og avdekke og gripe inn i begynnende mobbeatferd. Hvis man er uforsiktig når man lar barn løse sine egne problemer, kan det føre til at de voksne overser mobbeatferd fordi de blander mobbing og konflikter. Dette fører igjen til at barna ikke får den hjelpen de trenger. De sier at det er viktig å klare og forstå forskjellen på «vanlige» negative handlinger mellom likeverdige parter og mobbeatferd. Derfor må man være tilstede i barns lek. Informant B og C synes det er veldig vanskelig å definere hvor grensen mellom erting og mobbing går. Informant C tenker at mobbing og erting ikke er så ulikt. At det handler om offeret og hvordan den opplever ting. Noen tåler mye, mens andre tar seg veldig nær av mindre ting. Informant B sier at man må bruke tid på å observere barna og se om det er noe mønster i det. Men at man ikke må la det gå for lang tid før man griper inn. Informant C legger til at man må ta individuelle hensyn i forhold til barna og situasjonen de er i. Informant A snakker om at det er viktig å bli kjent med barnet og at vi skal prøve å finne ut grunnen til hvorfor barna gråter og hvorfor de er som de er.

5.3 Voksne som rollemodeller

Når jeg spør informantene hvordan de kan vise at de er gode rollemodeller for barna sier de at det handler veldig mye om å være bevisst på hvordan man selv oppfører seg og hva man sier rundt barna. Informant A og B nevner i tillegg at man må passe på kroppsspråket sitt i forhold til hva man sier. Voksne kan si krenkende ting til barn som «Åja, du kommer med den kjedelige matpakka di i dag og.» Det er på grensen til å vise med kroppsspråket at du egentlig mener «Hvorfor kan ikke den mammaen din forstå at du skal få slippe å bare få disse tørre brødiskivene.» Dette kan oppleves vondt, og nesten som mobbing for barnet hvis man ikke er bevisst på hva man sier. Informant B sier videre at man skal vise at man er en voksen som tar ansvar og går inn og stopper negativ atferd som kan virke krenkende eller sårbare for andre. Man skal være delaktig i leken til barna og skape gode lekestrategier.

Mye av dette samsvarer med teorien jeg har funnet. Idsøe og Roland (2017) sier at barn blir negativt påvirket hvis voksne oppfører seg på en dårlig måte. For å kunne stoppe og forebygge mobbing i barnehagen er det veldig viktig at det ikke skjer mobbing blant de voksne, at de oppfører seg på en ordentlig måte og snakker fint om andre. Barn kan også lære mobbing ved å være vitne til at voksne mobber barn. Det kan for eksempel være at man skriker, kjenner på og straffer barn isteden for å forholde seg rolig og snakke om hvordan man kan løse problemet. Ingrid Lund (2014) snakker om det «å se barn». Hun definerer det som voksnes evne til å rette oppmerksomheten mot barns fokus. Det å bevisst åpne opp for barnets initiativ. Alle barn er fullstendig avhengig av at de voksne ser de, aktiv tilstedeværelse. Responsen du gir til barnet etter å ha sett er utrolig viktig.

5.4 Foreldresamarbeid

Alle informantene er enige om at et tett samarbeid med foreldrene er kjempeviktig. Informant A legger til at det er enda viktigere å bevisstgjøre foreldrene om temaet, for eksempel gjennom foreldremøter. Alle sier at det viktig å snakke med både foreldrene til de som har blitt mobbet og foreldrene til den som er mobberen. Informant A nevner at det kan være vanskelig å få foreldrene til å forstå at de har barn som mobber, da må de gå inn i seg selv, og forstå at det må man slå ned på med engang for å stoppe det. «God vilje er ikke nok, det må til handling.» Informant B sier at den daglige dialogen i garderoben er viktig. Da kan man snakke om hva man ser og hva vi i barnehagen gjør med det. Foreldrene er veldig opptatt at hvordan barna deres oppfører seg i barnehagen. Informant C nevner at det er viktig å snakke med foreldrene med engang man ser noe, og be foreldrene snakke med barna sine. Både informant B og C har opplevd at barn kan fortelle ting til foreldrene sine, som ikke blir nevnt i barnehagen. Det informantene sier stemmer overens med teorien jeg har funnet.

Som jeg nevnte tidligere i Idsøe & Roland (2017) står det at foreldrene må få kjennskap til definisjoner innenfor mobbing og hva som kan kjennetegne mobbeatferd. Dersom personalet videreformidler sin kunnskap til foreldrene, så kan foreldrene bruke det til å snakke med barna sine. Samarbeid mellom de ansatte og foreldrene gjør det mulig å øke forebygging av mobbeatferd. Det er barnehagens ansvar å skape dette samarbeidet. Lund (2014) sier at når mobbing skjer i barnehagen er det helt sentralt at foreldre og ansatte skal snakke sammen om hvordan barnet deres på best mulig måte kan bli en del av de tiltakene som de voksne setter i gang. Barnehagen kan ikke velge om de vil samarbeide med foreldrene eller ikke.

5.5 Forebygging

Informant A sier «Å få en venn og være en venn er noe av det viktigste i livet til et barn.» Derfor skal vi øve på vennskap, ikke si stygge ting om hverandre, snakke om følelser og hvordan de opplever å bli holdt utenfor eller forskjellsbehandlet. Dette med sosial kompetanse er viktig. Vente på tur, dele med hverandre, også videre. Hun sier det er viktig å prøve å finne ut grunnen til hvorfor barn gråter og hvorfor de er som de er. Både Lund (2014) og Idsøe & Roland (2017) sier at mobbeatferd ikke skal betraktes som et problem inni barnet eller som et personlighetstrekk. De voksne må ta et videre perspektiv der faktorer som barnehagens miljø, relasjoner og hjemmesituasjoner spiller en viktig rolle sier Lund (2014). Idsøe & Roland (2017) sier videre at det er mer hensiktsmessig å introdusere barnegruppen for normer og regler som styrker prososiale, vennlige og medmenneskelige handlinger.

Det er veldig viktig å være gode rollemodeller for barna og vise hvordan man skal oppføre seg. Ikke si stygge ting om hverandre. Det nytter ikke å komme med tomme trusler, da må vi finne ut grunnen til at de for eksempel ikke vil rydde opp. Vi skal støtte, hjelpe og motivere barna til å utfordre seg selv. Det er veldig viktig hvordan vi som voksne klarer å bli kjent med barna og lære seg å kjenne gråten deres. Idsøe & Roland (2017) sier at det er viktig å vise til verdien av å være gode mot hverandre. Voksne kan sikre at barn ikke utvikler uhensiktsmessige handlingsmønstre som fører til negativ atferd. Voksne skal sørge for at barn lærer gode holdninger og ferdigheter som trengs for å kunne stå opp mot mobbing.

Informant B sier at de bruker mye det materiellet som finnes til det forebyggende arbeidet. Dette med sosial kompetanse, empati og perspektivering, det å se andres perspektiv. Videre sier hun at det er viktig å tenke over sin egen rolle i det forebyggende arbeidet, dette med å være gode rollemodeller. Det å bygge relasjoner er det viktigste mobbetiltaket man kan gjøre. Det er viktig å være i leken og

passe på at det ikke er de samme barna som har de samme rollene hele tiden. Å skape gode og tette relasjoner mellom barna, slik at de får tillit til hverandre. Så jobber vi mye med lekekompetanse, og hvordan man kan ta kontakt med andre på en positiv måte. Et annet mobbeforebyggende tiltak hun nevner er at det er viktig «Å gripe fatt i ting her og nå.» Det å stoppe det med engang og være veldig tydelig som voksen og vise at man ser ting.

Både Idsøe & Roland (2017) og Helgesen (2014) sier at hvis voksne snakker åpent om mobbing, så vil barna forstå at de voksne bryr seg om de og tar mobbing på alvor. De forstår at de er i et miljø som er trygt, godt og inkluderende. Helgesen (2014) sier at barna kan se det i blikket til den voksne, kjenne det i måten den voksne berører eller ikke berører på, høre irritasjonen, likegyldighet eller varme i stemmen. Når de voksne er trygge er det også lettere for barna å føle seg trygge. Informant C er også enig i at det er viktig å ta tak i ting med engang, slik at de ikke utvikler seg. Videre sier hun at det er veldig viktig å observere barna og se hvordan de oppfører seg mot hverandre. Idsøe & Roland (2017) sier at voksne må observere og være oppmerksomme på situasjoner som oppstår i barnehagen, vise tydelig at den negative atferden ikke er tolerert, og hjelpe med aktiviteter som gjør at barna lærer hvordan de kan samhandle bedre. Å observere barns lek gir nyttig informasjon om barns utvikling og negative handlinger som kan oppstå.

Alle informantene jobber mye med temaet sosial kompetanse, og de bruker mye av de samme verktøyene. Blant annet «Steg for steg» som handler om å lære sosial kompetanse, og det å snakke om følelser og hvordan de har det. «Pinnsvin og kanin» som er 2 bamser, enten så kan man dramatisere med dem og snakke om hvorfor den ene bamsen er lei seg også videre. Eller så kan man lese bøkene som handler om sosial kompetanse. «Musa Marius» en bok som handler om han i ulike situasjoner og viser ulike følelser, dette finnes det også plakater av. Ellers bruker informantene også skuespill/dramatisering for å vise barna hvordan negative situasjoner kan se ut fra et annet perspektiv. Idsøe & Roland (2017) sier at ved å lære barn prososiale ferdigheter, som å dele, vise empati og forståelse for andre barn, og inkludere andre barn så kan ansatte i barnehagen forebygge mobbeatferd. Barn trenger å lære en del sosiale ferdigheter for å utvikle positive vennerelasjoner. Noen av de viktigste elementene i sosial kompetanse og forebygging av mobbeatferd er empati, selvsikkerhet og problemløsning. Barn som kan vise empati responderer omsorgsfullt på andres tanker og følelser. Barn som er selvsikre kan stå opp for seg selv og andre på en respektfull og rettferdig måte. Barn som kan problemløsning, vet hvordan de kan løse sosiale konflikter på gode måter.

6.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg skrevet om mobbing i barnehagen. Jeg har intervjuet 3 barnehagelærere i 3 ulike barnehager og lest mye forskjellig litteratur knytt til temaet mobbing for å prøve å finne svar på problemstillingen min: Hva gjør barnehagelæreren for å forebygge mobbing i barnehagen? Med tilleggsspørsmålet: Finnes det mobbing i barnehagen? Jeg har spurt om barnehagelærerne selv har opplevd mobbing i barnehagen og hva de gjør for å forebygge begynnende mobbeatferd. Gjennom å sammenligne litteratur og de empiriske funnene, har jeg drøftet likheter og ulikheter mellom teori og praksis. Alle informantene er enig og at det finnes mobbing i barnehagen, og informant B og C har selv opplevd mobbing. Jeg fikk høre historiene og hva de gjorde for å forebygge det. De snakker veldig mye om sosial kompetanse, blant annet det å dele, vise empati, å samarbeide, si stopp og vente på tur. Emosjonell kompetanse, det å sette ord på følelser og reflektere over handlinger man gjør.

Alle informantene sier at det er viktig å være gode rollemodeller, det handler om å være bevisst på hvordan man selv oppfører seg og hva man sier rundt barna. Informant A og B nevner i tillegg at man må passe på kroppsspråket sitt i forhold til hva man sier. Idsøe & Roland (2017) sier at voksne kan sikre at barn ikke utvikler u hensiktsmessige handlingsmønstre som fører til negativ atferd. Voksne skal sørge for at barn lærer gode holdninger og ferdigheter som trengs for å kunne stå opp mot mobbing. Hvis jeg skulle jobbet videre med denne oppgaven så ville jeg intervjuet andre ansatte i barnehagen, og ikke bare barnehagelærere. Dette for å se hvilket syn de har på temaet mobbing i barnehagen og hva de synes om det forebyggende arbeidet som finnes i deres barnehage. Videre så ville jeg intervjuet barn og foreldre og høre deres side av temaet. Det kan være mange forskjellige synspunkt på dette temaet og hvilken måte som er best å jobbe på for å forebygge og stoppe mobbing.

7.0 Litteraturliste

- Barnehageloven. (2005) Lov om barnehager av 17.juni.2005 nr.64
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Helgesen, M. (2014). *Mobbing i barnehagen: Et sosialt fenomen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Idsøe, E. C, Roland, P. (2017). *Mobbetferd i barnehagen: Temaforståelse, forebygging, tiltak*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Jacobsen, D. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring: Innføring i metode for helse- og sosialfagene* (2. utg.) Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Kunnskapsdepartementet (2016) *Partnerskap mot mobbing*. Hentet 31.desember.2017 fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nytt-partnerskap-mot-mobbing/id2470537/>
- Kunnskapsdepartementet. (2017) *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Utdanningsdirektoratet
- Lund, I. (2014). *"De er jo bare barn": Om barnehagebarn og mobbing*. Oslo: Pedlex norsk skoleinformasjon.

Vedlegg 1

Infoskriv

Hei!

Jeg heter Aarani Asokumar og er student ved høyskolen på Vestlandet, campus Sogndal. Jeg er i gang med bachelor oppgaven min, og skal skrive om temaet mobbing. I den forbindelse har jeg tenkt å intervju 4-5 barnehagelærere.

Problemstillingen min er «Hva gjør barnehagelæreren for å forebygge mobbing i barnehagen.» Jeg lurer derfor på om du har lyst til å delta på et intervju i forhold til dette?

Jeg kommer til å bruke lydopptaker under intervjuet, slik at jeg kan fokusere på samtalen vår, isteden for å skrive notater underveis.

Jeg vil gjerne sette av 45min-1t til intervjuet. Ingen navn vil bli nevnt i oppgaven og båndopptaket av intervjuet blir slettet så fort jeg har skrevet det inn.

Hvis du ellers har noen spørsmål kan du kontakte meg på epost aaraso_123@hotmail.com eller på tlf 91 12 92 63.

Rettlederen min for denne oppgaven er Sigrid Bøyum

Epost: sigrid.bøyum@hvl.no

Med vennlig hilsen Aarani Asokumar.

Vedlegg 2

Intervjuguide

Info om informant

1. Hvilken utdanning har du og hvor mange år har du jobbet i barnehage?

Mobbing

2. Hva legger du i ordet mobbing?
3. Mener du at det finnes mobbing i barnehagen? (Hva kaller dere det i barnehagen?)
4. Hva slags type mobbing finnes i barnehagen? (verbal, fysisk, utestenging..)
5. Skjer det mest mobbing blant gutter eller jenter? (Hvorfor mener du det?)
6. Hvor mener du grensen går mellom erting og mobbing?
7. Hvordan legger dere merke til at det er mobbing? (Tabu tema?)
8. Hvorfor/hvor tror du mobbing oppstår?
9. Har du opplevd mobbing i barnehagen? (Hva skjedde? Hva gjorde du?)

Sosial kompetanse

10. Har dere hatt noe om temaet mobbing/sosial kompetanse sammen med barna? (Hva gjorde dere, hvordan reagerer barna på dette?)

Personalet

11. Hva gjør dere for å forebygge mobbing? Har dere planer/tiltak eller lignende
12. Hva gjør dere når mobbing oppstår? Eventuelt erting
13. Har dere noe samarbeid med foreldre i forhold til mobbing?
14. Hvordan kan dere vise at dere er gode rollemodeller i forhold til temaet?
15. Tar dere opp negative situasjoner i personalgruppen og snakker om det? Hvordan?

Avslutning

16. Til slutt: Har du lyst til å tilføye noe som ikke allerede har blitt sagt eller spurt om?

Vedlegg 3

Samtykkeskjema

Jeg samtykker til å delta på intervju, i Aarani Asokumar sin bacheloroppgave om mobbing i barnehagen.

Problemstilling: Hvordan kan personalet jobbe for å forebygge mobbing i barnehagen?

Jeg godkjenner at ingen navn vil bli nevnt i oppgaven og båndopptaket av intervjuet vil bli slettet så fort det har blitt skrevet inn.

Hvis du ellers har noen spørsmål kan jeg kontaktes på:

Epost: aaraso_123@hotmail.com

Tlf: 91 12 92 63

Jeg har lest og samtykker til informasjonen som er skrevet over:

Underskrift:

Sted og dato:
